

HỘI THẢO: XÂY DỰNG MÔ HÌNH HỆ SINH THÁI TRONG ĐẠI HỌC KHỞI NGHIỆP

ĐẠI HỌC Y DƯỢC THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH, 29-03-2023

HỆ SINH THÁI KHỞI NGHIỆP VÀ MÔ HÌNH BA NHÀ (TRIPPLE HELIX) TRONG HOẠT ĐỘNG KIẾN TẠO ĐÔ THỊ VÌ SỨC KHỎE CỘNG ĐỒNG.

TS KTS Nguyễn Anh Tuấn, Trưởng phòng Quy hoạch chung, Sở Quy hoạch Kiến trúc TPHCM

Tóm tắt

Trong chủ đề **Đại học khởi nghiệp**, bài viết tập trung khảo sát những kinh nghiệm quốc tế về mô hình hợp tác ba nhà (Triple Helix), và thảo luận mô hình hệ sinh thái khởi nghiệp trong tạo dựng không gian sống đô thị, nhằm cải thiện sức khỏe tâm thần của cộng đồng người dân thành phố Hồ Chí Minh. Vai trò của từng chủ thể trong mối quan hệ ba nhà được phân tích từ góc độ tổ chức thực thi và giải pháp. Một số ví dụ điển hình được phân tích nhằm làm rõ giải pháp phát huy những sáng kiến đổi mới sáng tạo từ góc độ “khởi nghiệp”. Những nguyên lý đúc kết bao gồm: Ưu tiên thiết kế bền vững, Thúc đẩy sự hợp tác liên ngành, Tạo cơ hội cho các hoạt động ngoài trời, dưới nước; và xây dựng khung đánh giá thực thi; nhằm kết nối các hệ sinh thái tự nhiên với các hoạt động văn hóa, xã hội và kinh tế dịch vụ dọc theo hành lang sông nước thành phố.

Ý tưởng “Con đường màu xanh” được đề xuất, hướng đến nỗ lực đa ngành từ 3 nhóm chủ thể của vòng xoắn ba (Tripple Helix) trong việc hình thành đa dạng những giải pháp khác nhau nhằm kiến tạo những hành lang xanh vì sức khỏe và cuộc sống hạnh phúc cho người dân thành phố; Một nỗ lực cụ thể là hướng đến những giải pháp cải tạo chỉnh trang những không gian đặc trưng sông rạch, hẻm phố vv..., làm cơ sở phát triển những hệ sinh thái dịch vụ đổi mới, bằng sự nỗ lực đa ngành của các nhóm chủ thể trong mô hình ba nhà; kết hợp ứng dụng công nghệ trong đáp ứng tốt nhu cầu người dân về sức khỏe; phối hợp các nguồn lực tập trung trong tái thiết chỉnh trang và tổ chức quản lý các hoạt động đô thị theo định hướng tích hợp và bền vững.

Từ khóa: kiến tạo, sinh thái y tế, quản lý phát triển, không gian mở, hành lang xanh, tương tác.

1. Đặt vấn đề

Hiện nay, đại dịch Covid-19 đã ảnh hưởng đến hàng tỉ người trên thế giới, đặc biệt là ảnh hưởng về mặt sức khỏe tâm thần (Sở Y Tế TP HCM, 2023). Cũng theo dữ liệu trong báo cáo của Sở Y Tế TP HCM, số bệnh nhân trên thế giới có biểu hiện rối loạn trầm cảm nặng hoặc rối loạn lo âu tăng từ 26-28% so với trước đại dịch (tương ứng với số dân 246 triệu và 374 triệu người). Năm 2019, ước tính khoảng 703.000 người chết trên toàn cầu do tự tử và tự tử là nguyên nhân dẫn đến tử vong hàng thứ 4 ở độ tuổi từ 15-29 tuổi, chiếm 8% dân số tử vong ở độ tuổi này. Tại Việt Nam, theo số liệu của Bộ Y Tế, tỉ lệ mắc 10 loại rối loạn tâm thần thường gặp là 14.9% dân số. Theo khảo sát của UNICEF tại 10 tỉnh thành ở Việt Nam, tỉ lệ vấn đề tâm thần ở trẻ em khoảng 12%, nghĩa là có khoảng hơn 3 triệu trẻ em Việt Nam hiện đang cần tiếp cận các dịch vụ chăm sóc sức khỏe tâm thần. Tại Thành phố Hồ Chí Minh, giai đoạn 1999-2001, có đến 16% người dân có vấn đề về sức khỏe tâm thần. Trong năm 2022, theo số liệu thống kê ngành Y tế, Bệnh viện tâm thần Thành phố tiếp nhận 170.000 ca, trung bình 800-1000 ca/ngày; trong đó các rối loạn lo âu chiếm tỉ lệ cao nhất (35,67%). Ngày 10/03/2023, Sở Y tế Thành phố Hồ Chí Minh dự thảo quyết định của UBNDTP phê duyệt “Chiến lược Y tế chăm sóc sức khỏe tâm thần cho người dân Thành phố Hồ Chí Minh” và lấy ý kiến Sở Ban Ngành trước khi trình UBNDTP phê duyệt. Những số liệu trên phản ánh một phần xu hướng và thực trạng sức khỏe cộng đồng, cũng như mối quan tâm đặc biệt của chính quyền thành phố đối với sức khỏe tâm thần của người dân. Thực trạng y tế cộng đồng nêu trên cũng đặt ra yêu cầu chung tay của các nguồn lực xã hội, sự phối hợp đa ngành, đa cấp và giữa các nhóm chủ thể khác nhau, nhằm tìm kiếm những giải pháp sáng tạo, đột phá trong giải quyết bài toán nâng cao sức khỏe tâm thần của cộng đồng.

Với chủ đề *xây dựng hệ sinh thái khởi nghiệp*, từ quan điểm tiếp cận hệ thống, các chủ thể thuộc hệ sinh thái có sự gắn kết hữu cơ. Xét mối quan hệ tương tác này, ý nghĩa “khởi nghiệp” theo nghĩa rộng của tinh thần *đổi mới-sáng tạo*, mô hình Triple Helix là một khuôn khổ cho những nỗ lực đổi mới sáng tạo từ sự hợp tác giữa ba nhóm chủ thể: *Trường đại học, ngành công nghiệp và chính phủ*, nhằm mục tiêu giải quyết những vấn đề thực tế đặt ra. Trong bối cảnh y tế công cộng, cũng như các ngành, lĩnh vực khác, bên khởi xướng có thể là bất kỳ chủ thể nào trong ba chủ thể trên hoặc sự kết hợp của cả ba. Trường đại học hoặc viện nghiên cứu có thể là chủ thể khởi xướng bằng cách tiến hành nghiên cứu về các vấn đề sức khỏe cộng đồng, phát triển các công nghệ hoặc biện pháp can thiệp mới, đồng thời cung cấp giáo dục và đào tạo cho các chuyên gia y tế. Một ví dụ cụ thể là Đại học Quốc gia Singapore (NUS), đã đi đầu trong nhiều sáng kiến y tế công cộng ở Singapore và khu vực. Trong dự án E-health, NUS đã đề xuất sáng kiến sử dụng hệ thống hồ sơ sức khỏe điện tử dùng chung như một cách để cải thiện chất lượng và khả năng tiếp cận các dịch vụ chăm sóc sức khỏe; NUS đồng thời hợp tác chặt chẽ với Bộ Y tế Singapore và các đối tác trong ngành để phát triển hệ thống y tế điện tử quốc gia.

Trong chủ đề *sinh thái y tế và sức khỏe tâm thần*, bài viết này quan tâm đến vai trò của không gian xanh đô thị đối với sức khỏe cộng đồng và tìm kiếm những giải pháp phát huy mô hình hợp tác ba nhà trong xây dựng, kiến tạo những hành lang không gian đô thị xanh, thân thiện, tiện ích dịch vụ sức khỏe thể chất và tinh thần như công viên, các tuyến cây xanh dọc hành lang sông rạch, tuyến đường đạp xe, phố đi bộ, hẻm xanh cộng đồng vv... nhằm thúc đẩy nâng cao sức khỏe thể chất và tinh thần cho người dân Thành phố. Trong phát triển *hệ sinh thái khởi nghiệp*, thông qua mô hình hợp tác ba nhà, mỗi chủ thể đều có thể chủ động tham gia hoạt động quy hoạch, xây dựng và khai thác những không gian đô thị hướng đến mục tiêu xây dựng một môi trường sống bền vững, thu hút, kinh tế phát triển năng động, đồng thời đáp ứng nhu cầu nâng cao thể chất và sức khỏe, thông qua các hoạt động ngoài trời như nghỉ ngơi, giải trí, đạp xe, đi bộ, các hoạt động trong công viên, vườn hoa cộng đồng vv...

Không gian mở, hệ sinh thái và thiên nhiên là yếu tố trụ cột của chất lượng không gian, sức khỏe và cuộc sống mỗi đô thị. Đại dịch Covid -19 cho thấy vai trò quan trọng của không gian mở đô thị trong việc sử dụng linh hoạt cho các chức năng phục vụ cộng đồng, bao gồm chức năng Y Tế như bệnh viện dã chiến, khu tiếp phẩm, cách ly vv... Hàm lượng và cấu trúc hệ thống không gian xanh, không gian mở công cộng, tham gia một phần quan trọng đối đến chất lượng không gian sống và môi trường đô thị. Sự thiếu hụt diện tích công viên cây xanh những năm gần đây tại TP HCM là một thách thức không nhỏ đối với chiến lược phát triển đô thị bền vững của thành phố và vùng thành phố. Với đặc trưng kênh rạch chằng chịt và hệ sinh thái đa dạng. Hành lang xanh ven kênh rạch có thể trở thành một cấu trúc hạ tầng xanh- không gian mở quyết định đến sức khỏe, chất lượng cuộc sống và sức hấp dẫn của thành phố.

2. Sinh thái y tế

Sinh thái y tế là một lĩnh vực mới nổi, nghiên cứu tác động của hệ sinh thái đối với sức khỏe con người. Nó xem xét những thay đổi trong môi trường sinh học, thể chất, xã hội và kinh tế để hiểu những thay đổi này ảnh hưởng như thế nào đến sức khỏe thể chất và tinh thần của con người. Sức khỏe thể chất là tập hợp các kết quả sức khỏe được đánh giá toàn diện. Nhiều nghiên cứu đã chỉ ra mối quan hệ giữa không gian xanh và việc giảm béo phì thông qua thúc đẩy các hoạt động thể chất và khả năng bảo vệ chống lại các bệnh về đường hô hấp thông qua tác dụng điều chỉnh nhiệt độ và ô nhiễm không khí.

Thuật ngữ 'sinh thái' liên quan rộng rãi đến mối quan hệ qua lại giữa các sinh vật và môi trường của chúng (Hawley 1950). Từ nguồn gốc ban đầu của nó trong sinh học, mô hình sinh thái đã phát triển trong một số lĩnh vực (ví dụ: xã hội học, tâm lý học, kinh tế học và sức khỏe cộng đồng) để cung cấp một khuôn khổ chung để hiểu các giao dịch của con người với môi trường vật chất và văn hóa xã hội xung quanh họ (Barker 1968 , Bronfenbrenner 1979, Park và cộng sự 1925). Lĩnh vực sinh thái học và sức khỏe xem xét các tác động trực tiếp và tương tác của các điều kiện trong môi trường vật chất và văn hóa xã hội đối với sức khỏe sinh lý, cảm xúc và xã hội của các cá nhân và nhóm. Các nguyên tắc cốt lõi trong mối liên hệ giữa sinh thái và sức khỏe cộng đồng gồm: Tính hệ thống, hợp tác liên ngành, phòng ngừa, tính bền vững và sự tham gia của cộng đồng.

3. Vai trò của công viên cây xanh và không gian mở đô thị:

Tính bền vững của đô thị, phủ xanh đô thị và phúc lợi của con người

Không gian mở xanh đô thị đóng một vai trò quan trọng trong việc thúc đẩy hoạt động thể chất, đặc biệt là ở phụ nữ và người già, và cải thiện các thuộc tính (chẳng hạn như khả năng tiếp cận, cơ sở hạ tầng, diện tích không gian xanh, quy mô...)

Việc phong tỏa và hạn chế do đại dịch COVID-19 đã thay đổi cách sử dụng không gian xanh đô thị của hầu hết mọi người. Trong thời gian phong tỏa do COVID-19, các mô hình sử dụng không gian xanh đã thay đổi, thay đổi theo cả đặc điểm cá nhân và không gian xanh. Những nơi tiếp cận với không gian xanh và khả năng tiếp cận tốt (bãi đỗ xe/phương tiện giao thông công cộng) được sử dụng nhiều hơn; nhưng những nơi có sự đa dạng về chiều cao của tán lá đã giảm việc sử dụng. Phụ nữ ngày càng phụ thuộc vào không gian xanh vì các tương tác xã hội và gia đình cũng như các lý do tinh thần, trong khi nam giới vì các tương tác với thiên nhiên và lợi ích sức khỏe tâm thần trong thời gian phong tỏa do COVID.

Rõ ràng, những thời điểm căng thẳng và khủng hoảng quốc gia khác nhau dẫn đến những thay đổi lớn về hành vi, trong đó không gian xanh đô thị là một tài sản tuyệt vời cho sức khỏe và tinh thần của con người. Hiểu được những thay đổi như vậy trong các cuộc khủng hoảng sẽ giúp phát triển các chính sách và quy hoạch không gian xanh đô thị linh hoạt hơn. Các vườn rau tư nhân và cộng đồng từng là nơi ẩn náu của nhiều người trong thời gian phong tỏa do COVID là những phần quan trọng của cây xanh đô thị.

Quy hoạch và thiết kế cho thiên nhiên đô thị để cải thiện sức khỏe và phúc lợi

Hiểu cách các cộng đồng, nhóm dân tộc và nhóm tuổi khác nhau sử dụng không gian xanh đô thị là một nỗ lực liên ngành giúp hướng tới một chiến lược phát triển thành phố vì sức khỏe đô thị. Thông thường, trẻ em thành thị thích chơi ở khu vực bán tự nhiên của địa phương hơn là ở sân chơi công viên chính thức của thành phố. Các kế hoạch cộng đồng nên bao gồm “*Cơ sở hạ tầng xanh dành cho trẻ em*” đặc biệt được thiết kế để liên kết trẻ em với thiên nhiên nơi chúng sinh sống, học tập và vui chơi.

Không gian xanh đô thị và các dịch vụ hệ sinh thái kết quả mang lại lợi ích cho sức khỏe con người ở mọi nơi, nhưng các giá trị, nhận thức, cách sử dụng và rủi ro còn thể hiện khác biệt đối với từng địa phương. Sự hiểu biết về những yếu tố trên có thể giúp lợi ích cộng đồng và người dân phát triển hài hòa hơn và tận hưởng hạ tầng xanh đô thị.

Công viên cây xanh có mối liên hệ tích cực đến sức khỏe tâm thần của con người. Nhiều nghiên cứu đã chỉ ra rằng việc tiếp xúc với thiên nhiên, đặc biệt là cây xanh, có thể giảm stress, tăng cường tâm trạng tích cực, cải thiện tập trung và giảm mệt mỏi. Theo các nghiên cứu, việc đi bộ hoặc tập thể dục trong công viên cây xanh có thể giảm các triệu chứng lo âu, trầm cảm và căng thẳng, đồng thời giúp cải thiện sức khỏe thể chất. Việc tham gia các hoạt động ngoài trời trong môi trường xanh có thể giúp người tham gia tăng cường mối quan hệ xã hội, giao lưu và tạo ra cảm giác hạnh phúc, thăng hoa. Nhóm nghiên cứu *Tương lai xanh* của Đại học Exeter tập trung vào lợi ích sức khỏe của không gian xanh. Nghiên cứu này khám phá cách tiếp xúc với không gian xanh có thể giảm căng thẳng và cải thiện sức khỏe tinh thần.

Một nghiên cứu do Đại học Stanford dẫn đầu đã phát hiện ra rằng dành thời gian trong tự nhiên có thể cải thiện sức khỏe tâm thần bằng cách giảm suy nghĩ lặp đi lặp lại (suy nghĩ tiêu cực lặp đi lặp lại) và giảm hoạt động ở vỏ não trước trán dưới thể hệ của não, có liên quan đến bệnh tâm thần. Một nghiên cứu được thực hiện tại Nhật Bản sau khi dịch COVID-19 bùng phát, đã khảo sát 2.182 người trưởng thành và phát hiện ra rằng những người đến thăm không gian xanh thường xuyên hơn có mức độ căng thẳng nhận thức thấp hơn và sức khỏe tinh thần tốt hơn.

4. Những cách cải thiện sức khỏe tâm thần khác:

Có nhiều cách khác để cải thiện sức khỏe tinh thần cộng đồng ngoài không gian xanh. Dưới đây là một vài ví dụ:

- *Thực phẩm:* Tiếp cận với thực phẩm lành mạnh, giá cả phải chăng là rất quan trọng đối với cả sức khỏe thể chất và tinh thần. Các chương trình thúc đẩy nông nghiệp đô thị và vườn cộng đồng có thể giúp tăng khả năng tiếp cận với sản phẩm tươi và thúc đẩy kết nối xã hội và ý thức cộng đồng.
- *Hoạt động thể chất:* Hoạt động thể chất thường xuyên đã được chứng minh là có tác động tích cực đến sức khỏe tâm thần, bao gồm giảm các triệu chứng lo âu và trầm cảm. Các chương trình thúc đẩy hoạt động thể chất, chẳng hạn như đi bộ hoặc đạp xe đi làm, có thể giúp cải thiện sức khỏe tâm thần cộng đồng.
- *Các lớp tập thể dục ngoài trời:* Tập thể dục rất quan trọng đối với cả sức khỏe thể chất và tinh thần. Tổ chức các lớp tập thể dục ngoài trời, chẳng hạn như các lớp thể dục nhịp điệu hoặc khiêu vũ, trong công viên hoặc các không gian mở khác có thể tạo cơ hội cho các cá nhân vận động và cải thiện sức khỏe tinh thần của họ trong môi trường xã hội.
- *Kết nối xã hội:* Sự cô lập xã hội là một yếu tố rủi ro dẫn đến sức khỏe tâm thần kém. Các chương trình thúc đẩy kết nối xã hội, chẳng hạn như các sự kiện cộng đồng hoặc hoạt động nhóm, có thể giúp giảm bớt sự cô lập với xã hội và cải thiện sức khỏe tâm thần.
- *Tiếp cận dịch vụ chăm sóc sức khỏe:* Tiếp cận dịch vụ chăm sóc sức khỏe chất lượng, giá cả phải chăng rất quan trọng đối với cả sức khỏe thể chất và tinh thần. Các chương trình cải thiện khả năng tiếp cận các dịch vụ sức khỏe tâm thần có thể kể đến như khám bệnh từ xa hoặc phòng khám sức khỏe tâm thần dựa vào cộng đồng...

- *Chánh niệm và thiền định:* Thực hành chánh niệm và thiền định đã được chứng minh là có tác dụng tích cực đối với sức khỏe tâm thần, bao gồm giảm các triệu chứng lo âu và trầm cảm. Các lớp học yoga và thiền đã được chứng minh là có tác dụng tích cực đối với sức khỏe tâm thần, bao gồm giảm các triệu chứng lo âu và trầm cảm. Cung cấp các lớp học yoga và thiền trong công viên hoặc các không gian xanh khác có thể tạo cơ hội cho các cá nhân cải thiện sức khỏe tinh thần trong khi tận hưởng không gian ngoài trời.
- *Các chương trình nghệ thuật và âm nhạc:* Các hoạt động sáng tạo như nghệ thuật và âm nhạc, đã được chứng minh là có tác động tích cực đến sức khỏe tâm thần, bao gồm giảm các triệu chứng trầm cảm và lo lắng. Các chương trình nghệ thuật và âm nhạc trong công viên hoặc các không gian mở khác có thể tạo cơ hội cho các cá nhân tham gia vào các hoạt động sáng tạo.

Nghiên cứu điển hình:

Chương trình *Băng ghế tình bạn* ở Zimbabwe là một ví dụ về giải pháp sáng tạo đã tạo ra tác động lớn. Chương trình được tạo ra bởi Tiến sĩ Dixon Chibanda, một bác sĩ tâm thần tại Đại học Zimbabwe, người đã nhận ra nhu cầu hỗ trợ sức khỏe tâm thần trong cộng đồng của mình. Anh đã phát triển ý tưởng sử dụng băng ghế công viên như một cách để cung cấp một không gian thoải mái và dễ tiếp cận cho các cá nhân để nói về những lo lắng về sức khỏe tâm thần của họ với các nhân viên y tế không chuyên đã được đào tạo.

Hình 1. Tiến sĩ, Bác sĩ Dixon Chibanda (Nguồn: McKensy HI)

Kể từ đó, chương trình *Băng ghế tình bạn* đã mở rộng đến hơn 70 phòng khám ở Zimbabwe và đã được điều chỉnh để sử dụng ở các quốc gia khác. Chương trình đã thành công trong việc cải thiện kết quả sức khỏe tâm thần và giảm sự kỳ thị xung quanh sức khỏe tâm thần, đồng thời đã nhận được sự công nhận và hỗ trợ từ các tổ chức quốc tế như Tổ chức Y tế Thế giới WHO.

“ LEARN TO OPEN
YOUR MIND
TO
FINDING
SOLUTIONS ”

Hình 2. Liệu pháp “Băng ghế tình bạn” tại Zimbabwe (Nguồn MHIN)

Liệu pháp 'Băng ghế tình bạn' chi phí thấp đã chứng minh hiệu quả trong các phi công trong việc giảm bớt các triệu chứng bệnh tâm thần, sẽ mở rộng để tiếp cận 14.000 bệnh nhân. Thành công của chương trình Băng ghế tình bạn thể hiện sức mạnh của sự đổi mới và tinh thần khởi nghiệp trong việc giải quyết các thách thức về sức khỏe tâm thần ở các nước đang phát triển. Bằng cách suy nghĩ sáng tạo và sử dụng các nguồn lực hiện có theo những cách mới, Tiến sĩ Chibanda đã có thể phát triển một biện pháp can thiệp hiệu quả và chi phí thấp có tác động đáng kể đến kết quả sức khỏe tâm thần ở Zimbabwe.

Trong trường hợp này, khu vực tư nhân đã cung cấp kinh phí và hỗ trợ kỹ thuật để giúp mở rộng quy mô chương trình. Tổ chức phi lợi nhuận Friendship Bench Zimbabwe, đơn vị quản lý chương trình, đã nhận được tài trợ từ nhiều tổ chức khu vực tư nhân, bao gồm Johnson & Johnson, Tổ chức Xã hội Mở và Tạp chí Y học Anh. Khoản tài trợ này đã cho phép tổ chức mở rộng chương trình tới rất nhiều phòng khám ở Zimbabwe và điều chỉnh chương trình để sử dụng ở các quốc gia khác.

Ngoài hỗ trợ tài chính, khu vực tư nhân cũng cung cấp chuyên môn kỹ thuật để giúp cải thiện chương trình. Ví dụ, Johnson & Johnson đã hỗ trợ phát triển và đánh giá các tài liệu đào tạo về sức khỏe tâm thần cho nhân viên y tế không chuyên.

5. Giải pháp thúc đẩy mô hình hợp tác ba nhà

Mô hình Triple Helix (hợp tác ba nhà) là một khuôn khổ nhấn mạnh tầm quan trọng của sự hợp tác giữa học viện, ngành công nghiệp và chính phủ để thúc đẩy đổi mới và giải quyết các vấn đề phức tạp. Mô hình này cũng có thể được áp dụng để giải quyết các vấn đề về sức khỏe tâm thần bằng cách tận dụng các thế mạnh và nguồn lực độc đáo của từng lĩnh vực này.

- *Giới hàn lâm* có thể đóng góp vào mô hình Triple Helix bằng cách tiến hành nghiên cứu về nguyên nhân và cách điều trị các vấn đề sức khỏe tâm thần, đào tạo các chuyên gia sức khỏe tâm thần và phát triển các chương trình và can thiệp dựa trên bằng chứng. Các trường đại học có thể hợp tác với ngành công nghiệp và chính phủ để chuyển các kết quả nghiên cứu của họ thành các giải pháp trong thế giới thực.
- *Ngành công nghiệp* có thể đóng góp cho mô hình Triple Helix bằng cách phát triển và triển khai các công nghệ và công cụ đổi mới có thể cải thiện kết quả sức khỏe tâm thần. Ví dụ: doanh nghiệp tạo các ứng dụng dành cho thiết bị di động, thiết bị đeo được và các công cụ kỹ thuật số khác có thể được sử dụng để theo dõi và quản lý các triệu chứng sức khỏe tâm thần.
- *Chính phủ* có thể đóng góp cho mô hình Triple Helix bằng cách cung cấp kinh phí và nguồn lực để hỗ trợ các sáng kiến và nghiên cứu về sức khỏe tâm thần. Chính phủ có thể thiết lập các chính sách và quy định nhằm thúc đẩy sức khỏe tinh thần và hạnh phúc, chẳng hạn như bắt buộc các dịch vụ chăm sóc sức khỏe tâm thần ở trường học và nơi làm việc.

Dưới đây là một số cách mà mỗi bên liên quan có thể bắt đầu quá trình hợp tác:

- *Trường đại học:* Các trường đại học có thể bắt đầu quá trình hợp tác bằng cách hình thành quan hệ đối tác với ngành công nghiệp và chính phủ để tận dụng các kết quả nghiên cứu và chuyên môn của trường về vấn đề sức khỏe. Họ cũng có thể tổ chức các hội nghị và sự kiện quy tụ các bên liên quan từ cả ba lĩnh vực để chia sẻ kiến thức và ý tưởng.
- *Các hiệp hội Ngành nghề, doanh nghiệp:* Các tổ chức thuộc khu vực tư nhân có thể bắt đầu quá trình hợp tác bằng cách xác định những khoảng trống hoặc nhu cầu chưa được đáp ứng trong lĩnh vực sức khỏe tâm thần và đề xuất các giải pháp tiềm năng. Doanh nghiệp có thể chủ động hợp tác với các trường đại học và cơ quan Sở Ban Ngành thành phố để phát triển và thử nghiệm các công nghệ hoặc biện pháp can thiệp mới.
- *Thành phố:* xác định các lĩnh vực ưu tiên cho nghiên cứu và phát triển sức khỏe tâm thần, đồng thời cung cấp kinh phí và nguồn lực để hỗ trợ các sáng kiến hợp tác. Một giải pháp là chính quyền thành phố mời các bên liên quan từ giới học thuật và ngành để thảo luận về các cơ hội hợp tác.

Để thúc đẩy mô hình chuỗi xoắn ba, điều cần thiết là thu hút sự tham gia của các bên liên quan từ các lĩnh vực khác nhau, bao gồm các cơ quan chính phủ, tổ chức khu vực tư nhân, nhóm cộng đồng và tổ chức học thuật. Dưới đây là một số gợi ý cho quá trình thực hiện:

- *Ưu tiên thiết kế bền vững:* Cơ sở hạ tầng xanh nên ưu tiên thiết kế bền vững để giảm thiểu tác động môi trường và tối đa hóa lợi ích cho sức khỏe tâm thần cộng đồng. Ví dụ, không gian xanh nên được thiết kế để thúc đẩy đa dạng sinh học, cung cấp bóng râm và nâng cao chất lượng không khí.

- *Thúc đẩy sự hợp tác liên ngành:* Sự hợp tác giữa các ngành khác nhau là điều cần thiết để phát triển các giải pháp toàn diện và hiệu quả cho những thách thức về sức khỏe tâm thần. Thu hút sự tham gia của các bên liên quan từ các lĩnh vực khác nhau, bao gồm quy hoạch đô thị, kiến trúc, y tế công cộng và khoa học môi trường, để phát triển một cách tiếp cận toàn diện nhằm xây dựng cơ sở hạ tầng xanh dọc sông, rạch phục vụ mục tiêu nâng cao khả năng tiếp cận không gian mở và các tiện ích sức khỏe cùng các dịch vụ chăm sóc y tế, giải trí, du lịch ... có liên quan.

- *Tạo cơ hội cho các hoạt động ngoài trời, dọc theo bờ sông kênh rạch, thể thao dưới nước...*: như chèo thuyền kayak hoặc chèo thuyền, có thể thúc đẩy hoạt động thể chất và giúp giảm căng thẳng. Các tổ chức khu vực tư nhân có thể tham gia cung cấp dịch vụ cho thuê thiết bị, hướng dẫn và các hỗ trợ khác.

- *Xây dựng khung đánh giá*: Xây dựng khung đánh giá là điều cần thiết để xác định hiệu quả của dự án đối với sức khỏe tâm thần. Thiết lập các mục tiêu và kết quả rõ ràng, đồng thời thu thập dữ liệu để đo lường tiến độ hướng tới các mục tiêu này. Sử dụng dữ liệu này để tinh chỉnh và cải thiện các sáng kiến cơ sở hạ tầng xanh.

6. Đề xuất “Con đường màu xanh”- Green Road

Không gian xanh vì sức khỏe- giải pháp xây dựng hạ tầng xanh cho thành phố:

Về ý tưởng:

Xây dựng mô hình những “Con đường màu xanh”, đa dạng ở quy mô, hình thức, tỉ lệ khác nhau, với sự tham gia của nhiều bên, bao gồm người dân các khu phố, chung cư..., các ngành lĩnh vực như Y Tế, Văn hóa, Du lịch, Giáo dục, Kiến trúc Xây dựng... Đại học Y Dược TP Hồ Chí Minh có thể tiên phong chủ trì, cùng một số trường đại học khác phát động cuộc thi thiết kế và tổ chức các hoạt động thiện nguyện của các đoàn thể, hiệp hội, doanh nghiệp và người dân...dọc theo những con đường, hành lang... những chuỗi không gian thân thiện với hoạt động con người. Dự án thí điểm cải tạo chỉnh trang và tổ chức các hoạt động tại một con phố ưu tiên hoạt động đi bộ, trồng cây xanh, gắn với các dịch vụ và tiện ích công cộng, phục vụ các hoạt động thể chất như đi bộ, chạy bộ, tập thể dục theo nhóm, hoặc các sinh hoạt văn hóa công cộng, kèm theo hệ sinh thái các dịch vụ sức khỏe, giải trí vv...

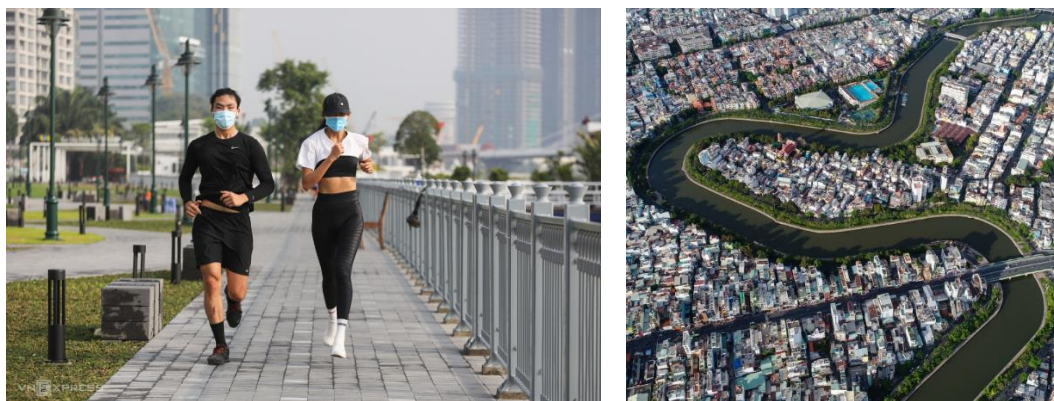

Hình 3. “Miền xanh”, “Dòng sông xanh” vì sức khỏe người dân và thành phố

(Nguồn: Tác giả, Traphaco 2019)

Từ Ý tưởng “Con đường màu xanh”

Hình 4. Những cung đường chạy bộ đẹp ở thành phố (Nguồn Quỳnh Trần- VN Express)

Về Chiến lược nâng cao sức khỏe tâm thần của người dân thành phố và đề án phát triển Công nghiệp Dược Thành phố, đề xuất nghiên cứu phát triển một số chủ đề mở rộng liên ngành, ví dụ tạo lập các hệ sinh thái liên quan đến các lĩnh vực Y học sức khỏe, không gian môi trường đô thị và thực phẩm. Trong khu Công nghệ cao sản xuất chế biến Dược phẩm, dành khoảng 100ha xây dựng công viên phức hợp chuyên đề cấp Thành phố, bao gồm công viên Dược liệu, một khu *rừng đặc biệt và Bảo tàng Sinh thái và sức khỏe Đông Nam Á*. Rừng cây là nơi khôi phục đa dạng sinh học Nam bộ, đồng thời là nơi các Y Bác sĩ, sinh viên ngành Y, Ngành Nông Lâm, ngành xây dựng, ngành cảnh quan, môi trường... và người dân trồng cây, kỉ niệm, ghi nhận công lao và đóng góp của tập thể, cá nhân ngành Y tế cho Thành phố và Miền Nam và cả nước; Dự án có thể bao gồm một khu vực trung tâm cho lĩnh vực Y Tế và chăm sóc sức khỏe và một viện Bảo tàng là nơi lưu giữ và phát huy những dấu ấn lịch sử, những thành tựu Y học của Thành phố và cả nước. Đây cũng là nơi tiên phong những giải pháp tiến bộ, khoa học về nâng cao sức khỏe cộng đồng, tổ chức các sự kiện thể thao, văn hóa vv... làm giàu đời sống tinh thần và nâng cao sức khỏe người dân.

Kết luận

Từ tinh thần khởi nghiệp, những sáng kiến và kết quả nghiên cứu từ trường đại học, viện nghiên cứu có thể trở thành điểm xuất phát cho những mô hình tiên phong hay tạo động lực thúc đẩy quá trình đổi mới sáng tạo. Bằng sự liên kết chặt chẽ và tương tác sâu trong mô hình ba nhà, quá trình đổi mới sáng tạo sẽ hình thành những ý tưởng, động lực mới giúp thúc đẩy quá trình hình thành và phát triển những hệ sinh thái khởi nghiệp trong lĩnh vực Y tế và sức khỏe cộng đồng. Nhiều nghiên cứu đã chứng minh tác dụng hiển nhiên của hệ thống tự nhiên, các hệ sinh thái tự nhiên đối với sức khỏe của môi trường đô thị và sức khỏe tâm thần của cư dân thành phố. Giải pháp “*Con đường màu xanh*” là ý tưởng đóng góp cho chiến lược nâng cao sức khỏe tâm thần của người dân Thành phố trong nỗ lực kiến tạo và cải thiện chất lượng đô thị. Giải pháp đề xuất một nỗ lực tổng hợp, tập trung các hoạt động cải tạo chỉnh trang, xây dựng hạ tầng, tiện ích và không gian cảnh quan tại những hành lang, những chuỗi không gian đô thị cụ thể. Mục tiêu nhằm kết nối, phát huy sáng kiến từ các nguồn lực chung tay xây dựng không gian và tiện ích cho các hoạt động thể chất, tinh thần và dịch vụ đô thị, hướng đến nâng cao sức khỏe tâm thần cùng đời sống văn hóa của người dân. Qua những giải pháp nhằm tăng cường hợp tác ba nhà trong xây dựng kiến tạo và tổ chức những hoạt động trên những hành lang xanh, những con đường, hẻm phố đô thị xanh sạch, nhân văn, khuyến khích các hoạt động thể chất và văn hóa tinh thần và các hệ sinh thái dịch vụ, hướng đến một thành phố với những cộng đồng giàu sức khỏe và thịnh vượng./.

Tài liệu tham khảo

1. Green Space Quality and Health: A Systematic Review
Phi-Yen Nguyen,1,2 Thomas Astell-Burt,2,3 Hania Rahimi-Ardabili,1,2 and Xiaoqi Feng1,2,3,* , Paul B. Tchounwou, Academic Editor
2. Influence of urban green open space on residents' physical activity in China
BMC Public Health volume 19, Article number: 1093 (2019) Cite this article
3. Urban ecology and human health
Emily J. Flies1*, Jennifer N. W. Lim2 and Ian Douglas3
4. Access to parks, open spaces in your community can be a health factor
UCLA public health experts say poorer neighborhoods lack access, outdoor amenities
5. How Parks and Green Spaces Can Improve Your Health
NC State associate professors Lincoln Larson and Aaron Hipp discuss the role of parks and green spaces in promoting well-being.
<https://cnr.ncsu.edu/news/2022/04/parks-green-spaces-improve-health/>
6. Change LabSolution
https://www.changelabsolutions.org/product/HiAP_Roadmap
7. Bench of friends website:
<https://www.friendshipbenchzimbabwe.org/about-us>
8. TED talk by Dr Dixon Chibanda in New York
https://youtu.be/Cprp_EjVtwA
<https://www.uclahealth.org/news/access-to-parks-open-spaces-in-your-community-can-be-a-health-factor>
9. McKensey Health Institute
<https://www.mckinsey.com/mhi/our-insights/our-vision-is-a-friendship-bench-within-walking-distance-everywhere>
10. Traphaco Sustainable Development Report 2019
https://issuu.com/toan.huynh/docs/20200819_tra_sr2019_vn_-_single